

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״נ

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״נ מרים שיינדל בת יבלחט״א אפרים שמעון סינאוויץ

גד א מיי פ"ט מהלכות
מנוחה ע"ש הלכה טו
עור ש"ע י"ד סימן רנב
כ"ג:
גה ב"טו"ע ח"מ סי' טו
ספ"ג:
גו ג עו"ש ח"מ סי' קב
ספ"ג ב וספ"ג ג
ע"ש:

גז ד מיי פ"ט מהלכות
אבות הלכה ג ופ"ט
מהלכות מלוה וזה הלכה ד
סמך ע"ש מה ש"ע
ה"ע סי' ק ספ"ג:
גה ה מיי פ"ט מהלכות
מנוח ממון הלכה י
סמך ע"ש מה ש"ע ח"מ
סי' טו ע"ש ספ"ג:
גז ו מיי פ"ט מהלכות
מלוה וזה הלכה א
סמך ע"ש מה ש"ע ח"מ
סי' ק ספ"ג:
גה ח מיי פ"ט מהלכה ד
סמך ע"ש:

גז ט מיי פ"ט מהלכות
מלוה וזה הלכה ד
סמך ע"ש מה ש"ע ח"מ
סי' ק ספ"ג:
גה ט מיי פ"ט מהלכה ד
סמך ע"ש מה ש"ע ח"מ
סי' ק ספ"ג:
גז י מיי פ"ט מהלכות
מלוה וזה הלכה ז
סמך ע"ש מה ש"ע ח"מ
סי' ק ספ"ג:
גה י מיי פ"ט מהלכה ז
סמך ע"ש מה ש"ע ח"מ
סי' ק ספ"ג:
גז י"א מיי פ"ט מהלכות
מלוה וזה הלכה ח
סמך ע"ש מה ש"ע ח"מ
סי' ק ספ"ג:
גה י"א מיי פ"ט מהלכה ח
סמך ע"ש מה ש"ע ח"מ
סי' ק ספ"ג:

רבינו הגאון

היה רב רבה ופירשה בגון
דביומי ניסן יקרא ארעא
כו, לבעל חוב מדינת
ליה בעל חוב דינו
בבינונית ואמר ליה בה לי
יבורית כשרי' ההשתא
בר חשדיו כו, ורחי' לה אם
כן נעלת דלת בפני דין,
כו, ופירשה הוה.
והדרגין לשמעתין מכל
מקום קשיא, ופירקי'
ישיב מטלטלי' גבהו
וכל מטלטלין מיטב קרינא
ביה דאי לא מוכין בהאי
אתרא מודבני באחרא
אחרונא לבד מקרקע
דלית ליה ממיטב כי היכי
דליקפין עליה זבונא.
בגא מינה רב שמואל
בר אבא מרבא בשלן
הן שמין או בשל עולם
הן שמין, פי' כגון שהיו
בינונית שלו בעידיה
ועלמא אי אמרת בשל
עולם הן שמין דינו
בבינונית, ופשט ליה בשלן
הן שמין, ואותיב ליה
מהא דהניא נזקין בעידיה
ובעל חוב בבינונית
וכתובת אשה בביבורית
היו לו בינונית וביבורית
נזקין ובעל חוב בבינונית
וכתובת אשה בביבורית

ארבעה אבות

שיתנו טפי ממחצה מ"מ ליספו ליה עד שינלא למוכך בשוין דמה
שאין מונא למוכך בשוין לפי שרואין אותו שהוא דחוק וא"ת דגרס
אי דזולי כו' אפילו טובא נמי לא ליספו ליה פי' אפילו החלו הרבה
לא ליספו ליה כיון דשוות מאתים וזו וזו נמי דכ"ע ואי דלייקור
אפילו פורתא ליספו ליה פירוש
אפילו החלו פורתא:

דביומי ניסן יקרא ארעא.

וא"ת התינת שדות
כדפי' הקונטרס לפי שיחרוש נזקין
וירע צמחשתן אלף נתיס מאי
חילוק יש צדן זון ניסן למשיר וי"ל
שרגילין שיקרו צומן שרגילין לשכור
הנתיס ולאחר ששכרו וזו:

לבעל חוב מדינת י"ה.

שיך למפרך א"כ הורעת
כחו שלא יפה הכמוז כח צעל חוב
אלא אלדעה הורע כמו דמלאורימא
דינו ציבורית^א: **הב לי זיבורית**

טפי פורתא.

לא גרסינן או עידיה
צניר פורתא דאס כן מאי קפריך
א"כ נעלת דלת בפני לזין הלא אין
דינו כלל צעדיית דקיימא לן דינו
צעדינות: **לכתובת אשה**
מדמינן י"ה. ה"ה דהוה מלי לאוקמי
צעל חוב דקאי זיה ודקאמר הכי לי
עדיית צניר פורתא אלף לפי שהחמיל
והעמיד צנזקין וחס"כ צ"ח גימא
אליבא דר' ישמעאל א"ת יביעי
דך דאמר בדניזק

שיימינן.

כיון דליקף^ב מג"ש דשדה שדה
מוציער צדעה אחר דהוה דניזק אלל
לר"ע אפשר דהא דקאמר דהאיך
דקמשלם לא אמת אלף למעוטי דניזק:
ה"ג

והא מיטב שדהו כתיב אלא כי אתא רב פפא

ורב הונא בריה דרב יהושע
מבי רב פ"פ פרושה כל מילי מיטב הוא דאי לא מזודבן הכא מזודבן במתא
אחריתי לבר מארעא דליתבי ליה ממיטב כי היכי דלקפזין עלה זבונא: בעא
מיניה רב שמואל בר אבא מאקרוניא מרבי אבא כשהן שמיין^ג בשלן הן שמיין
או בשל עולם הן שמיין אליבא דרבי ישמעאל לא תבעי דך דאמר בדניזק
שיימינן כי תבעי דך אליבא דרבי עקיבא דאמר בדמויק שיימינן מאי מיטב
שדהו אמר רחמנא למעוטי דניזק או דלמא למעוטי דעלמא נמי אמר ליה
רחמנא אמר מיטב שדהו ואת אמרת בשל עולם הן שמיין איתביה ז' אין לו אלא
עדיית כולם גובין מן העידיית בינונית כולם גובין בינונית וזיבורית
ויבורית ה"הו לו עידיית ובינונית וזיבורית נזקין בעידיית ובעל חוב בבינונית
וכתובת אשה בביבורית עידיית ובינונית נזקין בעידיית ב"ח וכתובת אשה
בבינונית בינונית וזיבורית נזקין ובעל חוב בבינונית וכתובת אשה בביבורית

פרק ראשון

בבא קמא

אפי"ו פורתא נמי לא ליספו י"ה. שהרי שוות קרקעותיו מאתים
וזו: דביומי ניסן יקרא ארעא. מפני שהלוקח נכ וחורש אותו צינות
הקך וזורען צמשי וצמחשתו^ד וציומי תשרי וזלי שאין סיפק לזורען
צמשי משום דליצטרין לזווי הלכך
צאומה שנה: זבין כדהשתא.

אפילו פורתא נמי לא ליספו ליה ואמר מר
עלה לא צריכא דביומי ניסן יקרא ארעא
וביומי תשרי זל ארעא דכ"ע נטרי עד ניסן
ומזבני והאי הואיל ואצטריכא ליה זווי זבין
כדהשתא עד פלגא אורחיה למיזל טפי לאו
אורחיה למיזל והכא נמי גבי נזקין דיניה

בעידיית ואי א"ל איהו הב לי בינונית טפי

פורתא א"ל אי שקלת כדינד שקול כדהשתא
ואי לא שקול כיוקרא דלקמיה מתקוף לה
רב אחא בר יעקב א"כ הורעת כחן של נזקין
אצל בינונית וזיבורית דחמנא אמר ממיטב
ואת אמרת מבינונית וזיבורית נמי^ה לא אלא
אמר רב אחא בר יעקב אי איכא לדמויי

לכ"ח מדמינן ליה

בעל חוב דיניה בבינונית
ואי א"ל הב לי זיבורית טפי פורתא א"ל אי
שקלת כדינד שקול כדהשתא ואי לא שקול
כי יוקרא דלקמיה ימתקוף לה רב אחא בריה
דרב איקא א"כ נעלת דלת בפני לזין דא"ל
אילו הווי לי זווי הוה שקלי כדהשתא השתא
דזווי נבך אשקול כיוקרא דלקמיה אלא
אמר רב אחא בריה דרב איקא אי איכא
לדמויי לכתובת אשה מדמינן דהא^ו כתובת
אשה דיניה בזיבורית ואי אמרה ליה אוי

הב לי בינונית בציר פורתא

אמר לה אי
שקלת כדינד שקול כדהשתא ואי לא שקלי
כיוקרא דלקמיה מכל מקום קשיא אמר
רבא כל דיהיב ליה ממיטב ליתבי ליה

והא מיטב שדהו כתיב אלא כי אתא רב פפא

ורב הונא בריה דרב יהושע
מבי רב פ"פ פרושה כל מילי מיטב הוא דאי לא מזודבן הכא מזודבן במתא
אחריתי לבר מארעא דליתבי ליה ממיטב כי היכי דלקפזין עלה זבונא: בעא
מיניה רב שמואל בר אבא מאקרוניא מרבי אבא כשהן שמיין^ג בשלן הן שמיין
או בשל עולם הן שמיין אליבא דרבי ישמעאל לא תבעי דך דאמר בדניזק
שיימינן כי תבעי דך אליבא דרבי עקיבא דאמר בדמויק שיימינן מאי מיטב
שדהו אמר רחמנא למעוטי דניזק או דלמא למעוטי דעלמא נמי אמר ליה
רחמנא אמר מיטב שדהו ואת אמרת בשל עולם הן שמיין איתביה ז' אין לו אלא
עדיית כולם גובין מן העידיית בינונית כולם גובין בינונית וזיבורית
ויבורית ה"הו לו עידיית ובינונית וזיבורית נזקין בעידיית ובעל חוב בבינונית
וכתובת אשה בביבורית עידיית ובינונית נזקין בעידיית ב"ח וכתובת אשה
בבינונית בינונית וזיבורית נזקין ובעל חוב בבינונית וכתובת אשה בביבורית

עדיית

עני דזה דרכו ואס החלו טפי מאכליין ולא יפסקו. ותפוס לשון ראשון: ואת אמרת מבינונית וזיבורית לא שקלי. כי השתא: אי איבא
דמויי. להא דרעה: אבעל חוב מדמינן א"ה דבעל חוב דינו בבינונית. צפרק הנזקין צמסכת גיטין (דף מה): והשתא אס צא צעל חוב לגבות
מן הלוח צמשי וא"ל ללוח הכי לי זיבורית טפי פורתא כי היכי דליהוי שוה מלוה דלית לי גבך כוולא דהשתא מלי אמר ליה אי שקלת כו' ואי לא
שקלת צעדיית שקול כיוקרא דלקמיה: כתובת אשה מדמינן א"ה. וכגון שנתן לה גט צמשי וזילו ארעמיה והיתה כחוצתה מאתים
ודינה למינצי מוציערית כדמסקינן התם צפרק הגיטין^ז: מכל מקום קשיא. מיטב וישיב דמרי צובין: כל דיהיב א"ה ממיטב יהיב א"ה. וכי
פרע ליה סובין יתן לו מסובין מעולין שלו: והא מיטב שדהו בתיב. ואי כדקאמרת לכמוז מיטב סממא: כל מילי. דמטלטלין שיכול להוליכן
ממקום זה למקום אחר הו מיטב: דאי לא מיוזבן הכא. כולי האי: מיוזבן במתא אחריתי. ולהכי לא כתיב מיטב אלף לגבי שדות והכי
מתרי קראי צדמות יתן מיטב וצמטלטליס אפי' סובין: בשוין שמיין. האי עדיית וזיבורית: בשוין הן שמיין. וההוא דהוי עדיית לדידה
דמויק יהיב ליה ואי לתן ליה עדיית וזיבורית ושוין זיבורית לדידה כעדיית לעלמא אפילו הכי לא יהיב ליה מויק לניזק אלף מעדיית
לדידה דבמר ארעמא לדידה אוליין: או בשל עולם הן שמיין. ויהיב ליה מוציערית שהכי לכל העולם הוא עדיית: דאמר בדניזק שיימינן.
וכיון דשויא הך זיבורית כעדיית דניזק יהיב ליה מוציערית: דאמר בדניזק שיימינן. ויהיב ליה מוציערית: דאמר בדניזק שיימינן.
הוא מיטב דניזק הואיל ולא הו מיטב לעלמא לא יהיב ליה מינה אצל אי לעלמא הוא מיטב יהיב ליה מינה אע"ג דלית ליה עדיית:
או דלמא למעוטי נמי דעלמא. לשדהו דוקא וההיא דלגביה הויה עדיית יהיב ליה: אי"ל מיטב שדהו אמר רחמנא. דאוליין צמר
ארעמא לדידה ויהיב ליה מעדיית ארעמיה ולא שיימינן צעל עולם: אין לו אלא עדיית. נמי שהיו עליו צעל חוב וכתובת אשה
ונזקין^ח: וכתובת אשה בביבורית. צמסכת גיטין צפרק הגיטין (דף מה): תני טעמא דיותר משאש רוחה לישא אשה רוחה לינשא^ט:

אפי"ו פורתא נמי לא ליספו י"ה. שהרי שוות קרקעותיו מאתים
וזו: דביומי ניסן יקרא ארעא. מפני שהלוקח נכ וחורש אותו צינות
הקך וזורען צמשי וצמחשתו^ד וציומי תשרי וזלי שאין סיפק לזורען
צמשי משום דליצטרין לזווי הלכך
צאומה שנה: זבין כדהשתא.

אפילו פורתא נמי לא ליספו ליה ואמר מר
עלה לא צריכא דביומי ניסן יקרא ארעא
וביומי תשרי זל ארעא דכ"ע נטרי עד ניסן
ומזבני והאי הואיל ואצטריכא ליה זווי זבין
כדהשתא עד פלגא אורחיה למיזל טפי לאו
אורחיה למיזל והכא נמי גבי נזקין דיניה

בעידיית ואי א"ל איהו הב לי בינונית טפי

פורתא א"ל אי שקלת כדינד שקול כדהשתא
ואי לא שקול כיוקרא דלקמיה מתקוף לה
רב אחא בר יעקב א"כ הורעת כחן של נזקין
אצל בינונית וזיבורית דחמנא אמר ממיטב
ואת אמרת מבינונית וזיבורית נמי^ה לא אלא
אמר רב אחא בר יעקב אי איכא לדמויי

לכ"ח מדמינן ליה

בעל חוב דיניה בבינונית
ואי א"ל הב לי זיבורית טפי פורתא א"ל אי
שקלת כדינד שקול כדהשתא ואי לא שקול
כי יוקרא דלקמיה ימתקוף לה רב אחא בריה
דרב איקא א"כ נעלת דלת בפני לזין דא"ל
אילו הווי לי זווי הוה שקלי כדהשתא השתא
דזווי נבך אשקול כיוקרא דלקמיה אלא
אמר רב אחא בריה דרב איקא אי איכא
לדמויי לכתובת אשה מדמינן דהא^ו כתובת
אשה דיניה בזיבורית ואי אמרה ליה אוי

הב לי בינונית בציר פורתא

אמר לה אי
שקלת כדינד שקול כדהשתא ואי לא שקלי
כיוקרא דלקמיה מכל מקום קשיא אמר
רבא כל דיהיב ליה ממיטב ליתבי ליה

והא מיטב שדהו כתיב אלא כי אתא רב פפא

ורב הונא בריה דרב יהושע
מבי רב פ"פ פרושה כל מילי מיטב הוא דאי לא מזודבן הכא מזודבן במתא
אחריתי לבר מארעא דליתבי ליה ממיטב כי היכי דלקפזין עלה זבונא: בעא
מיניה רב שמואל בר אבא מאקרוניא מרבי אבא כשהן שמיין^ג בשלן הן שמיין
או בשל עולם הן שמיין אליבא דרבי ישמעאל לא תבעי דך דאמר בדניזק
שיימינן כי תבעי דך אליבא דרבי עקיבא דאמר בדמויק שיימינן מאי מיטב
שדהו אמר רחמנא למעוטי דניזק או דלמא למעוטי דעלמא נמי אמר ליה
רחמנא אמר מיטב שדהו ואת אמרת בשל עולם הן שמיין איתביה ז' אין לו אלא
עדיית כולם גובין מן העידיית בינונית כולם גובין בינונית וזיבורית
ויבורית ה"הו לו עידיית ובינונית וזיבורית נזקין בעידיית ובעל חוב בבינונית
וכתובת אשה בביבורית עידיית ובינונית נזקין בעידיית ב"ח וכתובת אשה
בבינונית בינונית וזיבורית נזקין ובעל חוב בבינונית וכתובת אשה בביבורית

עדיית

עני דזה דרכו ואס החלו טפי מאכליין ולא יפסקו. ותפוס לשון ראשון: ואת אמרת מבינונית וזיבורית לא שקלי. כי השתא: אי איבא
דמויי. להא דרעה: אבעל חוב מדמינן א"ה דבעל חוב דינו בבינונית. צפרק הנזקין צמסכת גיטין (דף מה): והשתא אס צא צעל חוב לגבות
מן הלוח צמשי וא"ל ללוח הכי לי זיבורית טפי פורתא כי היכי דליהוי שוה מלוה דלית לי גבך כוולא דהשתא מלי אמר ליה אי שקלת כו' ואי לא
שקלת צעדיית שקול כיוקרא דלקמיה: כתובת אשה מדמינן א"ה. וכגון שנתן לה גט צמשי וזילו ארעמיה והיתה כחוצתה מאתים
ודינה למינצי מוציערית כדמסקינן התם צפרק הגיטין^ז: מכל מקום קשיא. מיטב וישיב דמרי צובין: כל דיהיב א"ה ממיטב יהיב א"ה. וכי
פרע ליה סובין יתן לו מסובין מעולין שלו: והא מיטב שדהו בתיב. ואי כדקאמרת לכמוז מיטב סממא: כל מילי. דמטלטלין שיכול להוליכן
ממקום זה למקום אחר הו מיטב: דאי לא מיוזבן הכא. כולי האי: מיוזבן במתא אחריתי. ולהכי לא כתיב מיטב אלף לגבי שדות והכי
מתרי קראי צדמות יתן מיטב וצמטלטליס אפי' סובין: בשוין שמיין. האי עדיית וזיבורית: בשוין הן שמיין. וההוא דהוי עדיית לדידה
דמויק יהיב ליה ואי לתן ליה עדיית וזיבורית ושוין זיבורית לדידה כעדיית לעלמא אפילו הכי לא יהיב ליה מויק לניזק אלף מעדיית
לדידה דבמר ארעמא לדידה אוליין: או בשל עולם הן שמיין. ויהיב ליה מוציערית שהכי לכל העולם הוא עדיית: דאמר בדניזק שיימינן.
וכיון דשויא הך זיבורית כעדיית דניזק יהיב ליה מוציערית: דאמר בדניזק שיימינן. ויהיב ליה מוציערית: דאמר בדניזק שיימינן.
הוא מיטב דניזק הואיל ולא הו מיטב לעלמא לא יהיב ליה מינה אצל אי לעלמא הוא מיטב יהיב ליה מינה אע"ג דלית ליה עדיית:
או דלמא למעוטי נמי דעלמא. לשדהו דוקא וההיא דלגביה הויה עדיית יהיב ליה: אי"ל מיטב שדהו אמר רחמנא. דאוליין צמר
ארעמא לדידה ויהיב ליה מעדיית ארעמיה ולא שיימינן צעל עולם: אין לו אלא עדיית. נמי שהיו עליו צעל חוב וכתובת אשה
ונזקין^ח: וכתובת אשה בביבורית. צמסכת גיטין צפרק הגיטין (דף מה): תני טעמא דיותר משאש רוחה לישא אשה רוחה לינשא^ט:

א) גיטין מה: (ג) (סס),
ב) (כמנוח דף ק"ק),
ד) ב"מ ק"ו: ע"ש,
ה) מ"ט: (ו) ע"ן חוס'
גיטין מה: ד"ה וכתובת
אשה, (ז) לקמן ח"ה,
ט) לילך ר' ע"ב.

ליקוטי רש"י

פורתא. מעט (הה"ש)
לח"ה. נטרי. ממתיין
[גי' קדישין ג]. טפי.
יזכר (שבת קמ"ה). א"כ
מיטב (שבת קמ"ה).
גיטין מה: ד"ה וכתובת
אשה, (ז) לקמן ח"ה,
ט) לילך ר' ע"ב.

הנהגות וצינונים

א) ינמי' נחמך (ב"ש)
וכן ליהא בכ"פ:
ב) מהר"ש (גליון)
דבריו הר"א והנוסח
מיטב שמשק"י כי (ע"ן)
תארת שמואל. כן אריה
דק"ס:
שבר"ף עליו ש"ש
לניזקין ובעל חוב
וכתובת אשה:

ים של שלמה ו פרק ראשון – ארבעה אבות

כ

יא. דין אם הניזק רוצה בבינונית וכן ב"ח בזיבורית אינו יכול לדחותו למכור לו ביוקר, וביש לו עידית בכאן ובינונית במקום אחר צריך ליתן עידית שבכאן אפי' לב"ח, אבל אם מבקש הב"ח עידית אין צריך ליתן לו אפי' כיוקרא דלקמ', וכה"ג כתובת אשה לעניין זבורית.

יא. מסקינן בסוגיא¹⁴⁵ שאם אמר הניזק למזיק הב לי בינונית מפי פורתא כפי שאתה חייב לי יכול המזיק להשיב אם אתה רוצה ליקח כדינך מה שזכתה לך התורה קח, ומוכרח אני ליתן לך כפי הזול השתא, אבל אם תרצה בבינונית תקח ממני כפי היוקר שיהיה לזמן אחר, כגון בניסן, ולא בעת הזול, כגון עכשיו בתשרי. ושואל אייב הורע כחו של ניזק אצל בינונית וזיבורית והתורה זכתה לו לשלם מן העידית למוכת הניזק ליפות כחו ולא לגרוע לפחות כחו. וכן שואל התלמוד גבי בעל חוב שאם אמר תן לי זיבורית מפי פורתא כוי אייב הורעת כחו, ומאחר שתקנו לו בבינונית משום נעילת דלת ג"כ ליפות כחו עשו כו, ומסיק אלא כתובת אשה דינה בזיבורית ואי אמרה תן לי מבינונית בציר פורתא יכול לומר לה אי שקלת כדינך שקול בזולא כדהשתא ואי לאו שקול כיוקרא דלקמיה.

ופסקי התוס'¹⁴⁶ הייה גבי ב"ח שדינו בבינונית אי אמר תן עידית בציר פורתא יכול לומר לו שקול כדינך כוי כמו גבי כתובת אשה. והרא"ש¹⁴⁷ חולק, וכתב, דוקא גבי כתובת אשה יכול לדחותו כיוקרא דלקמן אבל ב"ח אי אמר ליה תן לי עידית בציר פורתא ומשיב ליה שקול כדיוקרא דלקמיה מוכרח ליתן לו כפי הזול כדהשתא, וגרים לעיל בגמרא גבי ב"ח אי אמר ליה הב ליה עידית בציר פורתא או זבורית מפי פורתא כוי¹⁴⁸, ומה ששואל התלמוד אייב הורע כחו של ב"ח אשניהם קפריך אעידית ואזיבורית, פי' כיון שגילה דעתו למוכרה רק שרוצה לדוחקו כיוקרא דלקמן אייב הוי נעילת דלת, שאם היה לו מעות לבעל חוב היה קונה כדהשתא, ומאחר שהלוחה לו דוחקו, אבל גבי כתובת אשה יותר משהאיש רוצה לישא כוי ואין שייך שום גזירה ותקנה. גם כתב לעיל גבי הורע כחו ששואל התלמוד היינו דוקא משום שגילה דעתו ליתן לו בינונית למזיק או זיבורית לניזק¹⁴⁹ רק שרוצה לדחותו כיוקרא דלקמיה אז שייך למימר הורעת כחו, אבל אם לא רוצה ליתן לו כלל בינונית או זיבורית לא כפינן ליה והוי כמו שהיה לו כמה עידית שלא יכול (המזיק) [הניזק] לומר זו חביבה לי אלא מה שחביב בעיני (הניזק) [המזיק] יתן לו, אייב ממילא לא שייך הורעת כחו כשלא יתן הבינונית או הזיבורית כמו שיכול לסלקו מעידית לעידית וכן ב"ח בזיבורית, ע"כ פסקו.

והנה בסמיני אשר¹⁵⁰ פוסק שאפילו ב"ח לא יכול לומר תן לי עידית בציר פורתא רק כיוקרא דלקמיה, אפי' גילה בדעתו למוכרה מ"מ לא צריך ליתן ליה כזולא דהשתא כמו כתובת אשה, כך משמע להדיא, ולא סבר כדעת אביו הרא"ש, והיינו כדעת התוס' דלא גרסי' או עידית בציר פורתא. ועוד משמע בפסקי הרא"ש גבי ב"ח כשלא גילה בדעתו ליתן לו אפי' כיוקרא דלקמיה לא כייפינן כלל ליתן אפי' כיוקרא דלקמיה, והטור ח"מ בסי' ק"ב כתב כמה דיעות ולכסוף כתב שהכי מסתברא שאם רוצה הב"ח ליקחנ' העידית כיוקרא דלקמן או צריך ליתן לו, ולא הזכיר דעת אביו¹⁵¹. ומוכרחני לומר שהוא סובר [ד]דעת אביו שכתב אם לא רוצה ליתן לו בינונית או זיבורית כלל לא כייפינן ליה, היינו שלא כייפינן אותו ליתן כזולא דהשתא אבל כיוקרא כייפינן, והא ראייה שהטור כתב לעיל מיניה דעת אביו שאם לא גילה הלוחה דעתו ליתן לו זיבורית כיוקרא דלקמן שאז שומעין לו ואין צריך ליתן לו זיבורית, ואח"כ כתב פסק הג"ל, א"כ הבין דעתו שאין כופין אותו ליתן לו

145. דף ז, ב. 146. ד"ה לכתובת וד"ה הב. 147. סי' ב. 148. צ"ע דלשון הרא"ש הוא: וכן ב"ח אי א"ל שקול כיוקרא דלקמ' זיבורית מפי פורתא לחד גירסא, או עידית בציר פורתא לאידך גירסא, בעי למיתב ליה כזולא דהשתא. ונראה דנסתפק בזה ולא הכריע, וכ"כ בפלפול"ח (על קיצור פסקי הרא"ש אות ג), אך

עיי' באור"ת (סי' קב ס"ק ה) שכתב דיש נוסחאות כרא"ש שכתוב בהם "גירסא", ולא "גירסא", וככה"נ כך גרס רבינו. 149. צ"ל: בינונית או זיבורית. 150. הנקרא: קיצור פסקי הרא"ש. חבירם בנו המחבר ס' ארבעה טורים. 151. וכן תמהו השל"ט דף ג, ב מדפה"ר, הגידות שער ד ח"ג סעי' א, וכנה"ג הגה"ט אות ו,

ים של שלמה | פרק ראשון – ארבעה אבות כא

כוולא דהשתא אבל כיוקרא דלקמן מחויב ליתן, אבל המדקדק בדברי הרא"ש ובלשונו לא מובן כלל בענין אחר רק כמו שכתבתי שלעולם אין כופין אותו ליתן שדה בינונית או זיבורית שיכול לומר חביב בעיני אם לא¹⁵².

ולפע"ד שאותן שני פסקים של הרא"ש שכתבתי לעיל שורש אחד וטעם אחד להם, כי הוא תולה הכל בגילוי דעת הלוח או דעת המזיק, ולכן כל זמן שהמזיק או הלוח לא גילו דעתם ליתן אלא כדינם אוי הרשות בידם ולא כייפין להו בנינונית או זיבורית אפי' כיוקרא דלקמן, אבל גילו בדעתם ליתן כיוקרא דלקמן אז צריכין ליתן אפי' כוולא דהשתא משום הורעת כחו, ולכן ג"כ גבי ב"ח צריך ליתן ליה אפי' מן העידית מאחר שגילה בדעתו ליתן לו רק שרוצה לדחותו כיוקרא דלקמן אוי שייך נעילת דלת דאי היה בידו עכשיו מעות היה קונה כוולא דהשתא, ג"כ הוא מחויב ליתן לו לאפוקי גבי כתובת אשה כו', וא"כ לא כיון דעת אביו לא כסימני אשר"י ולא בטור ח"מ.

ומ"מ לא נהירא לי דעתו, כי מה גילה בזה שרוצה ליתן כיוקרא דלקמן מאחר שהרשות כבר בידו לומר חביבה לי ולא אתן, וכי בזה יפסד שבעבור יוקרא רוצה ליתן אע"פ שחביבה לו, וכי יתן אדם כל הון ביתו בעבור קרקע החביבה לו וכי בוז יבוזו לו המוכרים, ומה חילוק גילה בדעת זה דלמא הוא סובר ליקח הריוח של יוקרא דלקמן ורוצה ליקח אחרת בוז כוולא דהשתא, ולפעמים חביב בעיני האדם כלי אחת מ"מ אם אתה מוסיף בדמים אז הוא מוכר ולמה כייפין כוולא¹⁵³.

לכן אני תולך בעקבי הקדמונים שלא חלקו בזה, אלא לעולם שייך הורעת כח, כי מה שצותה התורה ליתן מעידית למוכת הניזק א"כ כמו שלא יוכל לסלקו מעידית לבינונית ואפי' לעידית דעלמא רק לעולם מן המוכר ש"ל צריך ליתן, ג"כ ממילא מבינונית לעידית, שאם נראה בינונית או זיבורית בעיני דניזק הרשות בידו ונקראת לו עידית, ונהי דהדין עמו שיכול לדחותו מעידית לעידית אבל כה"ג יכול לומר זה עידית בעיני מאחר שנותנים לי יותר במידת הקרקע¹⁵⁴. וכן פוסק הרמ"ה [מוכא] בטור ח"מ. וכן מצאתי הגה"ה באשר"י, וז"ל, אבל תוספ"ו וכן בא"ז וכן מהרי"ח לא חלקו בזה אלא לעולם יגבה ניזק מבינונית אם ירצה וכן ב"ח מזיבורית, ע"כ הג"ה¹⁵⁵. וכן בפסקי השני [ש]גרם "או עידית בציר פורתא" גבי ב"ח, שפוסק שאפילו מן העידית יתן לו כוולא דהשתא אם גילה הלוח ליתן לו כיוקרא דלקמן, גם זה אינו כאשר כתבתי שגילוי דעתו לא מעלה ולא מוריד. לכן אני תופס דברי תוס'¹⁵⁶ שפירשו בהדיא לא גרסינן או עידית בציר פורתא, וכן ברש"י לא גרס, והנראה בעיני שאפי' אם לא רוצה ליתן לו כיוקרא דלקמן הרשות בידו מאחר שאין דינו בכך. הלכך הניזק לעולם גובה מעידית המזיק אפילו עידית ועידית ומאיזה עידית שהוא רוצה¹⁵⁷. ומ"מ לפי ראות עיני הדיינים, שאם יראה ששדה זאת היא טובה לניזק וזאת טובה למזיק ושניהם עידית בשוה שבודאי לא יכול הניזק לומר מזה אקח בפרט,

המיטב ואפילו לא היה הוא רוצה למכרו נוטלו על כרחו שאם לא כן הורעת כחן של נזקין דרחמנא זכי ליה מיטב למעליותא דידיה. עכ"ל. 155. כתב התומים שם (סי' קב ס"ק ג): ותמחני מה צורך להגהת הרא"ש, הלא בהא דאמרין (שם ח:): להכי טרחי וזבני זיבורית ארעא דלא חזי לך, הקשו התוס' דבלאו הכי איירי בשירי בינונית ביד הראשון, דאם לא כן הא זיבורית חזי ליה, ואם כן בשירי בינונית בלא"ה מצי למימר הנחתי לך מקום. ותיצרו דמצי אמר הב לי זיבורית טפי פורתא, וכן כתבו הרשב"א לכבא קמא (שם ד"ה ולא אמרן) והנמוקי יוסף (ג: מדפה"ר), וריטב"א (כתובות צב. ד"ה אבל עידית) ור"ן בכתובות (ג:), הרי דחולקים רבים בהדיא. וע"ש עוד. 156. ד"ה הב. 157. לעיל כתב דהדין עם הרא"ש שיכול המזיק לדחות הניזק מעידית לעידית, ועי'.

ועי' או"ת סי' קב ס"ק ה. 152. חסר וצ"ל: אם לא שרוצה ליתן לו כיוקרא דלקמיה. 153. וכן תמה הט"ז סי' תיטט ע"י ב. ועי' נחל"ד ד"ה ובעיקר סברת הרא"ש. 154. כתב התומים (סי' קב ס"ק ב), וז"ל: [כתב] מהרש"ל ביש"ש דבאמת אין דין זה אמת, ואף בשני שדות עידית והניזק אומר זו שדה אני חפץ, אין יכול לדחותו לשדה אחרת, ונתן טעם דכיון דניזק אומר אני חפץ בה ולדידי שוי ליה הו"ל כמו עידי עידית לגבי שדות אחרות, וניזק נוטל עידי עידיות, ע"ש, (יש טעות סופר בדבריו, דפ"א כתב דאין נוטל בעידי עידיות והוא סתירה מיניה וביה). ע"כ. ועיי"ש עוד מש"כ עפ"י רבינו. ובמאירי כתב ג"כ כדברי רבינו וז"ל, ניזק שרצה ליטול מבינונית או זיבורית, כגון שהיה בינונית או הזיבורית של מזיק סמוכה לשדהו, נוטל, וכשער של עכשו שהוא שעת הזול, שהרי תורה זכתהו כמיטב ומה שרוצה בו הוא הוא

מאחר דטובה היא למזיק או סמוכה לשדותיו של מזיק וזהו בכלל ועשית הטוב והישר¹⁵⁸, וכן להיפך גבי מזיק. ומ"מ גבי ב"ח יכול ליתן מאיזה שירצה הלוח, ואינו דומה לניזק שדינו ממיטב והיינו מן המוכר, מדמסקינן בסוף פירקין¹⁵⁹ מאי עלייה מן עלייה שבנכסי המזיק וזהו פי' החביב יותר, אלא שרוצה הניזק ליקח מניכסי המזיק בין טוב ובין רע הרשות בידו לומר זה המעולה בעיני, אבל ב"ח דהוא בבינונית משום נעילת דלת בודאי יכול לסלקו הלוח לאיזה בינונית שהוא רוצה¹⁶⁰.

ומ"מ כתב הטור סי' ק"ב בשם הגאון כשיש ללוח עידית במקומו ובינונית במקום אחר לא יכול לומר קח בינונית שבמקום אחר אלא צריך ליתן לו עידית שבמקומו, ע"כ. ומ"מ נ"ל שאם יש לו זיבורית בכאן ובינונית במקום אחר שיכול המלוח לומר אקח בינונית שבמקום אחר שהרי כל נכסים משועבדים וא"כ אני נוטל כדיני, ואם ירצה המלוח זיבורית הרשות בידו משום תקנתא דנעילת דלת שלא יהא הורע כחו, אבל בעידית אין דינו כלל אפי' כיוקרא דלקמן, וכתובת אשה ג"כ כה"ג. ומה שנאמר בגמרא גבי כתובת אשה דינה בזיבורית או אמרה הב לי בינונית בציר פורתא והוא אמר לה אי שקלת כדינך שקול ואי לא שקול כיוקרא דלקמן, משמע שאינו יכול לדחותה רק ליוקרא דלקמן אבל יוקרא דלקמיה מחויב ליתן לה, וא"כ ק"ו גבי ב"ח, זה אינו דבודאי מה שהוא יותר (בדיני) [מדרינה] בין כתובת אשה בין ב"ח אין מחויב ליתן כלל אפילו כיוקרא, רק שרבותא בא לאשמעינן אפי' שגילה בדעתו ליתן מ"מ יכול לומר בעבור יוקרא אתן ולא כוולא דהשתא.

ומסוגיא דהכא פסק ריב"ם¹⁶¹ דלא שייך לומר אי אפשי בתקנת חכמים אלא היכא דליכא פסידא לאחריני וגם הוא מוחזק, דאל"כ איך אמר בסוגיא גבי ב"ח שדינו בבינונית שקול כדינך ואי לאו שקול כיוקרא דלקמיה, יאמר הב"ח אי אפשי בתקנת חכמים שתקנו לי בבינונית ואקח זיבורית כדהשתא¹⁶², אלא כדפרישית, וההיא דאיני נוזנית ואיני עושה דאמרינן לקמן¹⁶³ שיכולה לומר אי אפשי בתקנת חכמים, היינו נמי מעמא שהיא מחוקת כמעשה ידיה. ומהר"ם הביא דבריו בתשובה בפ' שני דיני גזירות¹⁶⁴.

יב. דין בשלוח הן שמין, ואם מכר העידית הבינונית כדקיימא קיימא, ואם קנה זיבורית לאחר שגרש אשתו נותן לה זיבורית אפי' לא היה לו בשעת גרושין אלא עידית או בינונית.

יב. תנו רבנן¹⁶⁵ אין לו אלא עידית כולן גובין מן העידית, וכן אין לו אלא בינונית או זיבורית. היה לו עידית ובינונית, נזקין בעידית, ב"ח וכתובת אשה בבינונית. היה לו בינונית וזיבורית, נזקין ובי"ח בבינונית וכתובת אשה בזיבורית. עידית וזיבורית, נזקין בעידית ב"ח וכתובת אשה בזיבורית. ותניא אחריתי בינונית וזיבורית, נזקין בבינונית ב"ח וכתובת אשה בזיבורית. אמר רבינא בדעולא פליגי, דאמר עולא דבר תורה ב"ח בזיבורית שנאמר בחוץ תעמוד וגו' מה דרכו של אדם להוציא פחות שבכלים, ומי"ט אמרו ב"ח בבינונית משום נעילת דלת, מי"ד ב"ח וכתובת אשה בזיבורית לית ליה דעולא ומאן דאמר נזקין ובי"ח בבינונית אית ליה דעולא. עכ"ל הרי"ף¹⁶⁶.

וכוותו מאחר שהלכה כעולא, שרבא פסק כוותיה בפ' הנזקין¹⁶⁷, א"כ הלכה דגובה מבינונית כהאי ברייתא, וא"כ לפי פסקיו מוכח שהוא סבר בשל עולם הן שמין, דאי שמין לגבי המשלם תיהוי הך בינונית כעידית

סעי' ב וביאור הגר"א אות ב בליקוט שהביא ראיה דשאני בינונית ובינונית שיכול הלוח לדחותו, ובינונית וזיבורית שא"י לדחותו. 161. בשיטמ"ק כאן (מהרא"ש) ובמרדכי ותשו' מהר"ם: ריב"א. 162. עי' תומים סי' קב ס"ק ג מה שתמה על קושיא זו. 163. דף ח, ב. 164. מרדכי כתובות סי' רעז, וכ"ה בתשובות מהר"ם מרוטנבורג ד"פ סי' רלו וד"ק סי' רח. 165. דף ז, ב. 166. דף ב מדפי הרי"ף. 167. גיטין דף נ, א.

158. הש"ך סי' תיט ס"ק ד הביא דברי רבינו. 159. דף טז, ב. 160. צ"ע דא"כ הדרא קושיית הרא"ש לדוכתה לגבי בע"ח, דכיון דהלוח יכול לדחותו לאיזה בינונית שרוצה אמאי לגבי זיבורית טפי פורתא יכול המלוח לכפותו, ולהלן בדברי רבינו משמע דיכול המלוח לכפותו, וכמו"ש הש"ך סי' קב ס"ק ב בדעת רבינו, והקשה כן התומים סי' קב ס"ק ג, עיי"ש שם מש"כ בזה. ועי' נחל"ד שכתב דלגבי זיבורית אין יכול הלוח לומר הא חביבה לי היפך דעת כל העולם. ועי' שו"ע סי' קב

אבל לק"מ דנהי דאלל בעל החפץ מחשב שווייתו כיוקרא דלקמ"י [ומשו"ה כשהוא ניזק משלמים לו כיוקרא דיומא דשוקא] משום שהרי הוא יכול להשקותו עד השוק ולמוכרו בזהו מחיר, מ"מ אלל הלוקה או אלל הגוצה אותו לפרעון חוב ודאי אינו שוב אלל דמיס של עכשיו כיון שבעד אותן דמים שמשלם הוא יכול להשיג עכשיו דבר כזה, וכדאמרינן בהדיא שם ד"מ דס"ה גבי טרשא דר"פ זיל צהר דידכו דאילו הוה לכו זוזי הוו זבני כדהשתא. ומשו"ה לגבי תשלומין לניזק א"ל לחשוב דמי החפץ שמשלם אלל כדהשתא, דמה מהני לי מה שלגבי המזיק הוא שוב יותר, מ"מ הוא לא קיבל צזה דמי נזקו כוללענ"ד פשוט, [ועוד דנראה פשוט מדקאמר רבא בני שקולאי דתצרו חציתא דהמרא "לחנוונאה" דמשמע דדוקא לגבי חנווני שהדבר מוחזק צידו רק צשביל מכירה נישום הוא כיוקרא דלקמ"י לשי" רש"י ז"ל ודעמ"י אלל לגבי סתם אדם ודאי דאין הדבר נישום אלל כדעכשיו וכמש"כ לעיל, ומשו"ה שפיר א"ל לחשוב תשלומי הניזק כדלקמ"י דהא יאמר לאו לסחורה קצעינא, אלל א"ל לכ"ז דצפשוט נראה כמשכ"ל דרק לגבי בעל החפץ נישום כיוקרא דלקמ"י, אלל לגבי הלוקה ודאי אינו נשום אלל כדהשתא כיון דצדמים כאלו יכול לקנותה עכשיו וכדמוכח סוגיא דפרק איזבו נשך וכמש"כ לעיל].

ולפמש"כ דלשיטת רש"י ז"ל ודעמ"י צאמת נחשב עכשיו שוויית הדבר לגבי הניזק כיוקרא דלקמ"י לריך לפרש הא דכל הגזלנים משלמים כשעת הגזלה כמש"כ הקל"ה דמיירי צאינו עומד להתייקר, וגם לפמש"כ לעיל אין דין זה אלל גבי חנווני אלל גבי שאר אינשי ודאי אינו נחשב אלל כשוויית דעכשיו אפילו צעומד ודאי להתייקר ומשו"ה אינם משלמים הגזלנים אלל כשעת הגזלה ואה"נ אי גזלו מחנווני והדבר עומד ודאי להתייקר ציומא דשוקא דמשלמים

כיוקרא דלקמ"י, דזכו "כשעת הגזלה" דידי כיון דלפמשנ"ת מחשב עכשיו לגבי החנווני שוויית הדבר כיוקרא דלקמ"י, לדעת רש"י ז"ל, אס כן הדמים כיוקרא דלקמ"י הוא הדמים "דכשעת הגזלה" וכמו שנתצאר והשי"ת יראני מתורה"ק נפלאות לכיון לאמיתה של תורה.

ומדברי התוס' צ"ק פ"ה צ' ד"ה שצת מוכח דיוקרא דלקמ"י לא משוי לי עכשיו ששוב כך ע"ש היטב ודו"ק. וכל דצרינו הוא לשיטת רש"י ז"ל צ"מ ל"ט הכ"ל (ודעמ"י *).

סימן ו

בענין הב לי בינונית טפי פורתא

ב"ק ד"ז ע"צ ה"ג גבי ניזקין דינ"י צעידית ואי א"ל איכו הכ לי צינונית טפי פורתא א"ל כו' שקול כיוקרא דלקמ"י מתקיף לה ר' אב"י א"כ הורעת כוחן של ניזקים אלל צינונית וציבורית אלל ארצ"י אי איכא לדמויי לצ"ח מדמינן לה זכו והרי"ף ז"ל והרמב"ם ז"ל השמיטו דין זה דניזק יכול לומר הכ לי צינונית טפי וצתומים ס"י ק"צ סק"צ מיישב דהרא"ש ז"ל כתב דלא מלי הניזק לתצוע צינונית אלל היבא שהמזיק גילה דעתו שרולה לפרוע צינונית רק שרולה שומא כיוקרא דלקמ"י וכיון דאפי' עידית נשום כדהשתא כש"כ צינונית, אלל אס אינו רולה לפרוע ולהגצותו צינונית לא כייפינן לי דהא צשיס לו כמה עידית יכול המזיק להגצותו איזו שירלה ולא מה שיצחר הניזק וא"כ לא שייך לומר הורעת כוחן של ניזקין אלל צינונית וציבורית דלא הורע כחן מעידית אלל שוין לדין עדיות והרי יכול לדחותו מעידית לעידית [ע"ש בהרא"ש ז"ל], והי"ש

(* א"ה. עיין עוד קה"י צ"מ סימן מ"ט.

דוכתי קיי"ל בשלו ה"ש זולת צבע"ה שלא לגרע כוחו מציונונית לעלמא משום נט"ד, ולפ"י הדק"ל דהא טכ"פ למד"ה בשלו ה"ש מצוחר בגמי דמלי ניזק לומר הכ לי ציונונית טפי פורתא ולמה השמיטו הרי"ף ז"ל והרמז"ס דין זה.

ונראה לומר צזה צדרך אפשר דיש להקור
צטעס הדצר שאמרה תורה מיטצ
שדכו, דיי"ל משום שכוונת התורה שהניזק
יקבל דמי נזקו מן הרלווי נו ציותר. ויי"ל
דעיקר הטעם דמיטצ משום דצאמת עיקר דין
השלומים הוא כסף. ומה שמהני שוב כסף
ככסף הוא משום טע"י השו"כ יכול הניזק
להשיג כסף שימכרה ויקח דמיהו, ולכן אמרה
תורה לשלם ממיטצ לפי שהוא קרוצ יותר
לכסף, דקפלי עליי זצוני, אצל אין כוונת
התורה צדין מיטצ כדי שהניזק יקבל את
הרלווי לו ציותר, והנפקמ"ג צין שני הטעמים
הוא היכא דהניזק רולא צציונונית יותר
מצעידית דאי טעם מיטצ כדי שיקבל את
הרלווי לו ציותר, כש"כ שיכול לגבות ציונונית
כשזה רלווי לו יותר, דלגצי דידי הו"ל האי
ציונונית מיטצ, אצל אי דין מיטצ הוא לפי
שזה קרוצ יותר לכסף משום דקפלי עליי
זצוני, א"כ מה צכך שלהניזק רלווי יותר
הציונונית, מ"מ לענין לעשות מזה כסף אינו
כעדיות ואף שהוא חפץ יותר צציונונית מ"מ
אין הדין ליתן את הרלווי לו ציותר רק מה
שקרוצ לכסף ציותר, וע"י חפלו ורלוונו
צהציונונית לה נעשה קרוצ לכסף אפי
כעידית, ומעתה אחרי דסוגיה בגמי הוא
דמלי גמימר הכ לי ציונונית טפי פורתא
מוכה דהגמרא סוצר השתא שדין מיטצ הוא
צשציל שיקבל הניזק את הרלווי לו ציותר
וכמשנ"ת.

אבל לפום המסקנא דמשני [אקושיא דלעינ
כתיב מיטצ וכתיב ישיב לרצות שו"כ]
ר"פ ור"ה צרדריי כל מילי מיטצ הוא דאי
לה מזדבן הכא מזדבן צמתא אחריתי לצר
מארעא דחייצוי רחמנא מיטצ כי היכי

השיב העיקר הדין וכחצ דניש לו עידית
ועידית יכול צאמת הניזק לומר צעידית זו
חני חפץ יותר דהו"ל לדידי כעדי עידית
וניזק נוטל מעדי עידית, והחוס' צגיטין ד"י
ד"ה מאי כתצו דלמד"ה צשל עולם הן שמין
אין ניזק גוצה מעדי עידית ט"ש וממילא
דה"ה נמי דאינו יכול לצרור איזו עידית
שירלח ושפיר אינו יכול לומר הכ לי ציונונית
כו' דלא גרע כוחו מעידית שהמזיק יכול ליתן
כל עדיות שירלח והרי"ף ז"ל והרמז"ס ז"ל
פוסקין צשל עולם הן שמין כמו שהעלה שם
צסק"ה צתומים לכן השמיטו ד"י דהכ לי
ציונונית כו' והסוגיא אזלח כמד"ה בשלו הן
שמין ט"ש צחומים ודצרוי ז"ל נעימים.
אלא דצעיקר היסוד דהרמז"ס ז"ל פוסק
צשל עולם הן שמין אט"פ דזה נראה
שדעתו ז"ל לענין צע"ה דצשל עולם ה"ש
דהא פוסק פי"ט ממלוה ולוה דכשאין לו
אלא ציונונית וזיצורית צע"ה גוצה ציונונית
וזכו למד"ה צשל עולם ה"ש כדאיתא צגמי
והאחרונים ז"ל חלקו עמש"כ הכ"מ פכ"ד
ממלוה דהרמז"ס ז"ל פוסק בשלו ה"ש טי
תומים שם, מ"מ לענין ניזקין משמע שפוסק
בשלו ה"ש, שז"ל הרמז"ס ז"ל פ"ה מגזק"מ
ה"י כשצ"ד נזקקין כו' גוצין השאר מן
הקרקע המעולה צצנכסי המזיק טכ"ל משמע
ודאי שאפי' יש לו עידי עדיה גוצין ממנה
ואט"פ דצגמי מקשינן למד"ה בשלו ה"ש
מצרייתא דה"י לו ציונונית וזיצורית צע"ה
גוצה מציונונית אלמא צשל עולם ה"ש וא"כ
מוכה דאין לחלק מגזיקין לצע"ה לומר
דצגזיקין בשלו ה"ש וצבע"ה צשל עולם, מ"מ
יי"ל דלפום המסקנא דצדעולה קמפלגי והיינו
דמשום נעילת דלת הוא דגוצה צע"ה
מציונונית אט"פ שהוא עידית לגצי הלוח
וכדפי' הרי"ף ז"ל וכ"ה צפי' רצונו
חננאל ז"ל שפיר יש לומר דצכל דוכתי בשלו
ה"ש זולת צבע"ה שא"ה לגרע כוחו מציונונית
דעלמא משום נעילת דלת, ואח"ז מלאתי
צאו"ש פכ"ד ממלוה שכי ג"כ כני"ל דצכל

דלקפון עלה זכינא, אי"כ מוכח שאין דין מיטב צשציל ליתן לו הרצוי ביותר דהא צמטלטלין נותן כל מה שירצה המזיק אפי' שאינו רצוי להניזק כיון שעכ"פ קרוצ לכסף הוא דאי לא מזדבן הכא מזדבן צמתא אחריתא, אלא כל דין מיטב הוא צשציל שיכא קרוצ להשיג כסף כנ"ל וא"כ לפ"ז שפיר לא מלי למימר הב לי צינונית טפי פורתא דהא לא קרוצ לכסף הוא ואי משום דרצוי לו ונהשב צעיניו מיטב הרי זה דומה שוב למטלטלין דאין נותנים לו מיטב והוא נשום דעכ"פ כל מה שמשלם לו הוא קרוצ לכסף, וסברי הרי"ף ז"ל ורמז"ם ז"ל דר"פ ור"ה צדרי' פליגי אהא דאמרי' לעיל דמלי אמר הב לי צינונית טפי פורתא.

וזכו הנוטלה דלת שאם יגצבו דבר שא"ח להשיג עצורו כסף שהלוה, לא ילווהו, ולפ"ז אינו יכול לומר הב לי צבורית אף דניחא לי צבכי יותר מ"מ אינו קרוצ לכסף וכמשנ"ת.

ב) ואכתוב כאן מה שלכאוי לע"ק צהא דפירש"י ז"ל גבי ניזק דחפץ צינונית טפי כגון שיש לו שדה סמוך לזו, והיינו משום דאל"כ אטו צשופטני עסקינן שיכא רוצה את הגרוע יותר מהמעולה, ולכאוי ה"ה נמי צהא דאמר צע"ח הב לי צבורית טפי פורתא הוא צכה"ג שרואה צה משום שהיא סמוכה לשדכו והאיך יתפרש לפ"ז הא דמתקיף לה ר"א צדר"א אי"כ נעלת דלת צפני לוויין דא"ל אי הו"ל זוזי הוי שקילנא כדכשתא כו' ואטו צידו ה"י לקנות שדה זו שסמוכה לו הלא גם אילו הו"ל כסף לא ה"י אפשר לו לקנות שלא מדעת הצעלים, והא קמן דהצעלים אינם רוצים למוכרה וצוחרים יותר להגבותו צינונית, אלא דצדריך כלל ודאי אילו הוה לי זוזי ה"י מוצא לקנות הרבה צבורית אצל אותה שדה הא לא הוי צידי' אפי' אי הו"ל זוזי וא"כ אין כאן נעי"ד אם גם עכשיו לא יכול לכופו עלי, אלא שט"פ דברי הרא"ש ז"ל הנ"ל דמיירי שהצעלים רוצים להגבותו אלא שרואים לשומו כיוקרא דלקמ"י נראה דהדבר מוצן שאילו הו"ל זוזי צידי' עכשיו ה"י מוכרה לו כדכשתא ואכתי לע"ק.

סימן ז

בפלוגתא דבשלו או בשל עולם

הן שמין

כתב הרמז"ם ז"ל פכ"ד ממלוה ולוה ה"י שנים שהוציאו כ"א שטר חוב על הצירו כו' ה"י לזה עדיות וצינונית ולזה יצבורית זה גוצה מן הצינונית וזה גוצה מן

ועד"ז יל"פ הא דכשמיטו הרי"ף ז"ל ורמז"ם ז"ל הא דמצוחר בגמ' גבי צע"ח דדינו צינונית דמלי אמר הב לי יצבורית טפי פורתא דאל"כ נעלת דלת צפני לוויין וכבר כתב החומים שם שכ"מ מדברי רצא צדף ה' צ' דצמכר לוקח ראשון יצבורית ושייר צינונית אין צע"ח יכול לגבות מלוקח שני דא"ל להכי טרהי וצניי ארעא דלא חזי לך, והשתא אי ס"ד דכל צע"ח מלי לגבות יצבורית לכשירצה וצרונו תליא מלתא, אי"כ אמאי הוי הצבורית ארעא דלא חזי לי, וכבר הקשה כן הריטב"א ז"ל וע"ש בתוס' ד"ה אצל, ומוכח דרצא פליג אדין זה דמלי צע"ח לומר הב לי צבורית ופסקו הרי"ף ז"ל ורמז"ם ז"ל כרצא עכ"ד החומים, אצל עכ"פ טעמא צע"ח צמאי פליגי, ולהנ"ל יל"פ דר"ה צרי' דרב איקא סבר הא דצע"ח צינונית הוא צבדי שיגצה את הרצוי לו דאל"כ איכא נעילת דלת, ורק מדיון עידית הפקיעו חכמים מטעם המצוחר צפ' הניזקין אצל צנוגע לשאר נכסים שאינם עדיות דינם הוא ליקח את הרצוי לו ביותר משום נעי"ד ולכן מלי לגבות יצבורית לכשירצה דזכו הרצוי לו, אצל רצא סובר דהא דגוצה צינונית ולא יצבורית הוא משום דיגצה דבר דקפלי עלי' צינוני,

אמנם נראה לי לחלק, דבשחרית ומנחה אם ילאו קודם שהתחיל הש"ץ תפלת שמונה עשרה, לא מהני מה שהיו בשעת תפלת שמונה עשרה בלחש, וזריכין להיות עשרה בשעת התחלת חזרת הש"ץ, הואיל ותקנת חכמים היא שיהיה הש"ץ חוזר בשחרית ובמנחה, או שיתחיל הש"ץ לכל הפחות ג' ברכות ראשונות מתפלת שמונה עשרה, כמצוה במג"א סי' קכ"ד ס"ק ג', א"כ גם הקדיש שלם שאחריה התקינו על תפלת הש"ץ ולא על תפלה בלחש, ואם ילאו קודם שהתחיל הש"ץ אף שהיו בתפלה בלחש אינו אומר הקדיש. וא"כ הרמ"א והמג"א דנקטו שהתחיל בקול רם דוקא נקטו, הואיל והרמ"א מייירי בתפלת שחרית כמו שמצוה בדבריו, ולכך נקט אם התחיל בקול רם, אבל אם לא היו שם עשרה בשעת התחלת הש"ץ, לא יאמר קדיש, דהואיל ובשחרית עיקר הקדיש התקינו על חזרת הש"ץ¹². אבל בערבית דליכא חזרת הש"ץ כלל, על כרחך התקנה לומר קדיש שלם הימה על תפלת שמונה עשרה בלחש, כמו שמוכח מהלבוש, וזה בודאי הקדיש נגד אחר תפלת שמונה עשרה בלחש, ואם היו בשעת תפלת שמונה עשרה וילאו, אז אומר קדיש עם מתקבל, דהקדיש נגד אחר תפלת שמונה עשרה שבערבית, ומו אין להאריך בזה ושלום על ישראל.

כ"ד אוהבו המוכן לטובתו

הק' שמואל סג"ל לנדא בן הגאון אב"ד מוהר"י זצ"ל

דהקדיש נגד לתפלת י"ח בערבית ושייך לו, דתפלת ערבית תקון חכמים הוא לומר אחריה קדיש. >הן אמת שלדעת הרמב"ם אין הקדיש חלק לתפלה שהתחילו בו, כמו שהוצא צ"י [שם], ובאבודרהם [הל' ישחבת] בשם תשובת הרמב"ם [פאר הדור סי' ס"א], וכן הכריע הפרי חדש [שם סק"ג], אמנם אין קיימא לן דהקדיש הוא חלק מהתפלה כמו שהכריע הרמ"א.

אבל מה שמציא החכם החולק ראה לדבריו מהרמ"א והמג"א מדכתבו שאם ילאו אחר שהתחיל בקול רם. הנה זה פשוט דהרמ"א אחי לומר דגומר כל סדר הקדושה דוצא לזיון, אבל עדיין יש לפקפק בו דמאי אחי לאשמעינן, דלמה לא יגמרו הקדושה הא גם היחיד אומר. ואף שבתשובות הרשב"א [ח"א סי' ז"ה] נשאל אם התחילו אבות בעשרה וילאו אם גומר הקדושה, היינו הקדושה שבתפלת שמונה עשרה, והיה דעת השואל שמה שאמרו בירושלמי [מגילה פ"ד ה"ד] שמסיים, היינו רק אותה ברכה¹³, ועל זה השיב הרשב"א שמסיים כל התפלת שמונה עשרה בקול רם לכל ברכות שמונה עשרה תפלה אחת הן ושייך זה לזה. אמנם בתרומת הדשן [סי' ט"ו] כתב, שאם ילאו לאחר קדושה רשאים הנשואים שוב לגמור כל התפלה וסדר קדושה וקדיש שא"כ, בלחש עיקר הדין אחי לומר הקדיש שלם שאחריה, ונקט סדר הקדושה הואיל והשואל הזכיר כן בשאלתו, ודוחק הוא וז"ע.

סימן ח

בדיני קדימה בקדיש

תשובה

שלום לכבוד אהובי האלוף הרבני המופל' כבוד מו' יחזל ב"י מו"ץ דק"ק ש"ה י"ץ.

בעיר אבל מצד המת אין לו חלק כי המת לא היה דר בעיר, ויש לזה הבן שהיה הוא ואביו מושבים שני חלקים, ולזה הבן שהוא לבדו מושב ואביו לא היה מצני העיר אין לו אלא חלק אחד. ולכן הורה, שהמלמד שהוא מושב וגם אומר קדיש בשביל המושבים יש לו שני קדישים, והאב הזה שהוא לבדו מושב וצנו לא היה מושב אין לו אלא קדיש אחד. ומה שדן את הבן שאינו מן המושבים, הוא מחמת שכבר נשא אחיו הגדול אשה, ולכן אף אם הבן השני נושא אשה לא היה לו חזקת הקהילה.

ועוד כתב מעלתו שיש קדימה להמלמד, כי לא מצינו שאב יאמר קדיש עבור הבן, כי צרא מוכה אבא, אבל אין אברהם מציא את ישמעאל ולא יצחק את עשו. ועוד כי הצחור לא היה בן עשרים ולא היה בר עונשין ולכן האחרים קודמים. ועוד כי המלמד שכיר הוא וצא בשכרו והמג"א [סי' קל"ב סק"ב] כתב דמוטב להבן לשכור אחד שיאמר קדיש משיעמוד אחד בחנם, ולכן המלמד הנשכר קודם. ולכן עשה פשרה שהמלמד יאמר כל התפלה קדישים, ושאר הקדישים יחלקו בשוה. ושאל ממני להודיע דעתי.

מכתבו קבלתי. ואשר שאל על שאירע בקהילתו, שמושב אחד מצני הקהילה מת הוא ואשתו ולא הניחו צנים, ושכרו קרוביו מלמד אחד שיאמר קדיש בעד הזוג איש ואשה הנ"ל, והמלמד הוא ג"כ מושב שם, ויש שם עוד מושב אחד שהיה לו בן צחור משרת בעיר אחרת ומת שמה והולכיכוהו לעירם ונקצר שם, ורובה האב לומר ג"כ קדיש בשבילו, ויש מחלוקת בין המלמד ובין אבי הצחור הנ"ל. ושאלו את פיו, והורה להם על פי מה שהציא הצ"י בסוף הלכות אצלות [יו"ד סי' ת"ג] בשם מוהר"ר יוחנן עריו"ש, שאם המת היה דר בעיר וגם בנו האומר קדיש אחריו דר בעיר, נמצא יש לו שני חלקים בזכות אמירת הקדישים חלק אחד עבור המת שהיה מושב וחלק אחד עבור עצמו שהוא מושב, ואם יש שם עוד אבל שדר בעיר ואומר קדיש עבור המת שלא היה דר בעיר, אין לו אלא חלק אחד מכת עצמו שהוא דר

אחרת וצאו לשם, אינם נקראים תושבים בשביל אציהם שנקבר שם, ורק אותן הדריים בתוך הקהילה וכו'. הרי שכתב שאינם נקראים תושבים בשביל אציהם, וסתומת לשונו משמע שאין להם שום זכות מחמת אציהם כלל, דלא כדברי מוה' יוחנן. וא"כ לפי מה שביארנו אין להמלמד שום יתרון על אצו הצמור.

אבל אעפ"כ אמרינא שיפה הורה, והמלמד יש לו שני חלקים ואצו הנער אין לו אלא חלק אחד, אבל לא

מטעמים של מעלתו רק על פי מה שכתב המג"א בס"י קל"ב סק"ב וז"ל שם, מלאמי כתוב בשם מהר"ן ז"ל לענין קדיש וכו', גם פסק דמי שהוא אצל על אצו ואח"כ מתה אמו יש לו כל הקדישים מדין שלושים, ואפ"ה חולק בשאר קדישים בשביל אצו עם שאר האצלים, עכ"ל המג"א. הרי דמי שהוא אצל על אצו ועל אמו יש לו שתי זכויות זכות אחת בשביל האב וזכות אחת בשביל האם. א"כ הוא הדין כאן, המלמד הוא שכיר לומר קדיש בשביל האיש ובשביל האשה ואומר קדיש בשביל שני מחים, והאב אינו אומר אלא בשביל מת אחד שהוא בנו, ולכן יש להמלמד שני חלקים. ואף שגם צוה כמדומה שאין המנהג כן דלא שמענו כלל דמי שהוא אצל על אב ואם יהיה לו יתרון על שאר אצלים שהם אצלים רק על אב או אם לחוד. אולי אין המנהג צוה ראייה, וכמו שכתב רמ"א בדרכי משה צו"ד צסימן שע"ו בשם בנימין זאב וז"ל, ועל שטען זה שהמנהג שכן הבן אומר קדיש על זקנו, עליו להביא ראייה שעל פי ותיקין נהגו כן כי אין הדבר מנוי, וכי האי גוונא אין לילך אחר המנהג אם לא נודע בודאי שכן נהגו, אבל בשביל פעם אחת או שמים שאירע כן משום זה לא יקרא מנהג, דאמרינן בית דין טועין היו בצאתו שעה, ולא יחשב מנהג קבוע אלא בדבר שהוא מעשים בכל יום דאי אפשר שיטעו בכל יום, עכ"ל הדרכי משה שם, וא"כ הוא הדין צוה.

ועוד אני אומר, שאפילו אם נימא שהמנהג הקבוע הוא שלא יהיה עודף להבן שאומר בשביל אב ואם על שארי אצלים שאומרים רק בשביל אב לחוד או אם לחוד, היינו משום שכיון שהאומר קדיש דהיינו הבן הוא גוף אחד אין לו ליטול שני חלקים. ויש אפילו ליתן טעם להמנהג, שאולי מהר"ן אזיל בשיטת מוה' יוחנן שהביא הב"י בסוף הל' אצלות דחשבינן גם זכות המת לחלק בפני עצמו, וא"כ כיון שהבן אומר קדיש בשביל האם ובשביל האב, יש לו זכות האב בפני עצמו וגם זכות האם בפני עצמה. אבל המנהג הוא על פי מנהגים שהביא הלבוש דלא משגחינן כלל בזכות המת, שלכן אם הבן אינו מתושבי העיר אפילו אם היה אצו מתושבי העיר אין נוחנין לו קדיש בעיר ההיא, ועיקר זכות בקדיש הוא רק מכה הבן האומר הקדיש. ולכן אף שאומר קדיש בשביל שני מחים דהיינו האב והאם, מכל מקום איהו אחד הוא ואין לו אלא חלק אחד. ואין צד הבן לומר הלא צדי לומר קדיש רק בשביל אצו לחוד ולאמי אשכור אחר שיאמר קדיש בעצורה ונמלא

ראמינא ליה, מה שהביא דברי הב"י בסוף הל' אצלות בשם מוה' יוחנן, וצוה היה דינו עולה יפה שיש להמלמד שני חלקים ולהאב חלק אחד אם היה כדבריו שהצמור הנ"ל אינו מן התושבים. אבל אני תמה למה נדחה המת ממחילת אצו שלא יהיה נחשב תושב, כיון שהוא מצני העיר ואצו קיים מה צדך שהיה מושכר צעיר אחרת לזמן בשביל כך לא אצד חזקתו ממקומו. ומה שאם היה נושא אשה לא היה יכול לדור שם, הוא מפקודת המלכות שלא להוסיף על מספר משפחות יהודים, אבל כל זמן שהוא פנוי יש לו רשות לעשות כל המשא ומתן ומוכרח ליתן מסים וכל דרכי ציבור כשאר בני העיר אם אינו (עדיין) [עתה] ברשות אצו, ואם עדיין הוא ברשות אצו פשיטא שנחשב כבני העיר. ולדבריו, הגע בעצמך, שמת אחד והניח בנים הרבה לא יתנו קדיש רק להגדול שבהם, והאחרים יהיו נחשבים לאינם תושבים כיון שאם ישאו נשים לא יוכלו לדור צעיר, אין אלו אלא דברי תימה.

ומה שכתב כיון שהצמור לא היה צן עשרים ולא היה צר עונשין. אני אומר, צהדי כבשי דרחמנא למה לך, ועל חיקור דין שלמעלה אני אומר צמופלא ממך כל תחקור. ולדבריו, אותן שמתו קודם עשרים שנה והניחו בנים קטנים בני חמש או בני שש לא יתנו להם קדישים. וגם, וכי צן י"ג שהביא שתי שערות אינו מביא קרבן חטאת על ל"ו כריתות*. ומה שכתב כי לא מצינו שיאמר האב קדיש עבור בנו, זה היה

הגה"ה מבן המחבר מכת"י * ע"י בחשו"י חכם צבי סי' מ"ט, ועיי' לקמן בחלק יור"ד סי' קס"ד מ"ש אאמ"ר הגאון המחבר זצ"ל בזה"ל.

טענה אם היה כאן אצל האומר על אב ואם, אבל המלמד הזה אומר בשביל זה, וכי אצו גרע מאיש' זר. ומה שכתב שהמלמד קודם בשביל שהוא צא בשכרו. תמיהני, שהמג"א כתב שאם הבן רוצה להעמיד אחר במקומו לומר קדיש כגון שהבן יש לו איזה אונם שאינו יכול לומר בעצמו, טוב לו יותר להעמיד בשכר מצחינם, אבל שיהיה לזה יתרון נגד אחר שאומר בחנם הוא דבר שאין הדעת סובלתו.

ראמנם גוף דברי הב"י בשום מוה' יוחנן, אפילו אם היה המת נכרי מעיר אחרת. כמדומה שאין להורות כן צמדינות הללו, כי הלא כלל הגדול בכל עניני קדיש המנהג הוא יסוד גדול, ומעולם לא שמעתי לא צהייתי צפולין ולא צכאן שיהיה הפרש בין אצל האומר בשביל אב ואם שהיו לו בחוץ ובין אצל האומר בשביל אצו ואמו שהיו כאן צעיר, וצפרט צפולין שרוב השידוכים נעשים מעיר לעיר וממש המיעוט שנושאים נשים צעירים ושכיח מאד שהבן אינו דר צמקום אצותיו, ומעולם לא שמענו חילוק בעניני קדיש צשני אצלים צעיר שיהיה הפרש בין זה לזה. ולכן נראה שאנחנו צמדינות הללו נמשכים אחר ספר המנהגים והלבוש, וזה לשון הלבוש צאו"ח סימן קל"ג, ואם אותו שמת יש לו בנים צעיר

והרי זה דומה למה דאמרינן במס' צבא קמא דף ח' ע"א, צביו לו עדית וציונית חצורית ומכרן לאחד בזה אחר זה ומכר עדית בצחרונה, שהלוקח יכול לומר להאשה אי שקלת זכורית שקול ואם לאו מהדרנא שטרא דזכורית למריה. וכתבו רש"י וחוס' שם דלבעל חוב מחוייב ליתן ציונית ולא יכול לומר שקול זכורית ואם לא מהדרנא שטרא דזכורית למריה, דיכול הבעל חוב לומר לכשתהדר, אבל להאשה יכול לומר שקול זכורית ואם לאו מהדרנא שטרא דזכורית למריה, ולא תוכל לומר לכשתהדר כיון שאינו רוצה לגרוע כחה מאשר היה צתחלה כשהיו ציד הצעלים, משא"כ לבעל חוב שרוצה לגרוע כחו שהרי צתחלה היה דינו ציונית, מני הבעל חוב לומר לכשתהדר. וכן פסק רמ"א בחו"מ סימן קי"ט סעיף ה' בהג"ה. ולפי משמעות הרמ"א, אפילו הבעל חוב גובה מזכורית ולא מני למימר לכשתהדר, ואמנם הש"ך שם ס"ק י' בשם מהרש"ל מציא דברי רש"י, יעו"ש. ועכ"פ לדברי כולן האשה אינה יכולה לומר לכשתהדר שהרי אינו רוצה לגרוע כחה מאשר היה ציד הצעלים. וא"כ הוא הדין בנדון דידן אין אבי הצחור יכול לומר לכשתסתלק. ולכן זה משפטם, שהמלמד יאמר שני קדישים ואבי הצחור קדיש אחד.

שיהיה לנו שני חלקים, שהרי כיון שיש כאן שאר חצלים שהם צנים ממש אין לזה הצא בשכירות לומר קדיש כלל.

וכל זה כשיש חצלים על אב ואם, אבל בנדון דידן ששום אחד מהם אינו אומר קדיש בשביל אב או אם רק בשביל מחיס דעלמא, וא"כ, הזוג דהיינו איש ואשתו שמתו היו קרוצי האישי יכולים לומר קדיש בשביל האישי וקרוצי האשה יכולים לומר בשביל האשה, ואבי הצחור אומר בשביל צנו, והיו קרוצי האישי אומרים קדיש בשביל האישי וקרוצי האשה בשביל האשה ואבי הצחור בשביל צנו ולא היה מגיע לאבי הצחור רק חלק שלישי, וזה פשוט בלי ספק, דמאי אולמא אבי הצחור מקרוצי האישי ומקרוצי האשה. א"כ גם עתה שהמלמד צא מכח האישי ומכח האשה יש לו כח שניהם, דיכול לומר לאבי הצחור אי שתקת ומסתפקת בשלישי הרי טוב ואם לאו הנני מסלק עצמי מזכות האשה ואני אומר קדיש רק בשביל האישי וקרוצי האשה יעמידו אחר בשביל האשה, ואין אבי הצחור יכול לומר לכשתסתלק, כיון שאיננו רוצה לגרוע כח אבי הצחור מאשר היה צתחלה קודם ששכרו קרוצי הזוג את המלמד אם היו הקרוצים עצמם אומרים קדיש בשבילם.

סימן ט

שכח ותן טל ומטר ונזכר קודם תקע בשופר

תשובה

לכבוד אהובי ידידי הרב המופלא החר"ף ובקי מוה' דוד טויסק אחד מיוחד מתושבי קהילתנו יצ"ו.

סמ"ק, והרצה פוסקים כולם לאחד סוצרים כן. ואף שהצ"י צסימן קי"ד כתב שרצונו יונה חולק, לדעתי אפשר להשוות הפוסקים, ורצונו יונה לענין הצדלה בחוון הדעת אומר כן שהוא דבר שאין מחזירין אותו!¹

מה ששאל אם יש לסמוך על ראצ"ה [הל' תענית סוף סי' תתמ"ו] בשכח ותן טל ומטר ונזכר קודם שהתחיל תקע בשופר שיאמר שם ותן טל ומטר, לפי שהט"ז [או"ח סי' קי"ד ס"ק י"ב] חולק. ומדברי המחבר שהציא דין זה צסימן קי"ז [סעיף ה'] בשומע תפלה, מכלל דדוקא שם סומך עליו לפי ששוב אין לו תקנה, אבל בנזכר קודם תקע בשופר אין לסמוך על ראצ"ה לפי שיש לו תקנה אחרת לאמרו בשומע תפלה. גם מאליה רצה צסימן קי"ד משמע שאין לאומרה. עד כאן דברי מעלתו בקצרה.

ומה שכתב מעלתו שהט"ז חולק, ימחול על כבודו ויראה שמעולם לא חלק הט"ז על ראצ"ה, ואינו חולק אלא על פירושו וטעמו של הלבוש. וגם המגן אברהם צסימן קי"ז סק"ה פסק צפירוש שאם נזכר קודם תקע בשופר אומרו שם, והאליה רצה צסימן קי"ד על דברים שאין מחזירין אותו קאי. ומה שתמה על המחבר שהזכירו לענין אם נזכר קודם רצה ולא כתב דין זה בנזכר קודם תקע, נלע"ד דשם לא הוצרך להזכירו דהיינו הך דראצ"ה עצמו, דמה חילוק בין משיב הרוח קודם אמה קדוש וצין שאלה קודם תקע בשופר, ובכל אלה הטעם ששייך לצרכה הקודמת, אבל בשומע תפלה אין כל כך שייכות טל ומטר לצרכה הקודמת. וצאת דבר זה המציא הראצ"ה מעצמו וכתבו שם לרבותא!¹

דברי א"ר

הק' יחזקאל סג"ל לגדא

ואני תמה מדוע יהיה שום הוה אמינא לפקפק בדבר זה כלל, ובדאי אם נזכר קודם שהתחיל תקע בשופר אומרו שם, וכן מפורש בטור [סי' קי"ד] בלי שום חולק, וכן הציא הרא"ש צריש תענית בלי חולק, וכן המרדכי שם [רמז תרי"ג], והגהות מיימוניות [פ"י מתפלה אות ו'] בשם

1. וע"ע צל"ח ברכות כ"ט ע"א בביאור דברי ראב"ה. נודע ביהודה השלם - או"ח / לאנדא. יחזקאל בו יהודה הלוי {עמוד 150} (726077)